

ઉકેલપત્ર : સત્સંગ પરિચય - ૧

(સમય : સવારે ૮ થી ૧૧.૧૫)

(રવિવાર, ૧૬ જુલાઈ, ૨૦૧૭)

- નોંધ :- (૧) આપેલ આવૃત્તિ પ્રમાણેના પુસ્તકના જવાબ જ માન્ય રાખવા. તે સિવાયની આવૃત્તિના જવાબ માન્ય ન રાખવા.
(૨) જમણી બાજુએ આપેલા અંકો જે તે પ્રશ્નના ગુણાંક દર્શાવે છે.
(૩) જમણી બાજુએ પ્રશ્નની બાજુમાં કૌંસમાં આપેલા અંકો જે તે પ્રશ્નના જવાબના પાઠ/પાના નંબર દર્શાવે છે.

અગત્યની સૂચના

પ્રશ્નપત્રમાં દરેક પેટા પ્રશ્નની જમણી બાજુ દર્શાવેલ ખાનામાં, લખેલા ગુણની પછીના ખાલી ખાનામાં (ગુણ : ૧)
પરીક્ષાર્થીને આપેલ ગુણ લખવાના છે. જો પ્રશ્નનો જવાબ ખોટો હોય તો તે ખાનામાં '૦' (આંકડામાં શૂન્ય) લખવું. ખરાં (✓)
કે ખોટાં (X) ની નિશાની દરેક પેટા પ્રશ્નની ડાબી બાજુની ખાલી જગ્યામાં જ - પ્રશ્ન શરૂ થાય તે પહેલાં જ કરવી.

વિશેષ નોંધ

આપ જ્યારે પેપર તપાસો ત્યારે જ્યારે લાંબા જવાબોમાં દા. ત. ટૂંકનોંધ, પાંચ મુદ્દાના વાક્યો, કારણો વગેરે પ્રશ્નોમાં આપ જ્યારે ફાળવેલા ગુણ કરતાં ઓછા ગુણ આપતાં હોવ ત્યારે પરીક્ષાર્થીએ કયો મુદ્દો નથી લખ્યો જેના તમે ગુણ કાપ્યા છે. તેની તમે ટૂંકમાં ડાબી બાજુ ઉપર નોંધ લખો. દા.ત. માર્ચ-૨૦૧૭માં પ્રવેશ-૧ માં 'જોબનપગીનું પરિવર્તન' ટૂંકનોંધ પૂછાઈ હતી. જેમાં જોબનપગી પ્રાર્થના કરતાં પોતાના દોષનું વર્ણન કરતાં કહે છે. 'પ્રભુ ! હું કુળહીન, કુટિલ, કુપાત્ર, બુદ્ધિહીન છું. મેં આપને ન ઓળખ્યા. દીનબંધુ ! દયા કરો. મારું મહાપાપ મટાડો.' આ મુદ્દો પરીક્ષાર્થીએ નથી લખ્યો તો બાજુમાં તમે લખી શકો કે 'પોતાના દોષ કહે છે.' આટલું જ લખવાનું છે અને તમે ગુણ ઓછા આપી શકો છો એટલે કે ફાળવેલ ગુણ કરતાં ઓછા ગુણ આપતાં પહેલાં બાજુમાં કયો મુદ્દો નથી તેની ટૂંકમાં નોંધ લખવી જરૂરી છે.

(વિભાગ - ૧ : સહજાનંદ ચરિત્ર, પંદરમી આવૃત્તિ, ફેબ્રુઆરી - ૨૦૧૫)

પ્ર.૧ નીચે આપેલાં અવતરણો કોણ, કોને અને ક્યારે કહે છે તે લખો. (કુલ ગુણ : ૮)

નોંધ :- કોણ કહે છે ૧ ગુણ, કોને કહે છે ૧ ગુણ, ક્યારે કહે છે ૧ ગુણ.

૧. “નિંદા શા માટે કરે છે ? ફરી શાસ્ત્રાર્થ કરવો હોય તો આવી જાય.” (૧૭/૧/૮૩)
▷ મહારાજ - નિત્યાનંદ સ્વામીને
▷ વરતાલમાં હારેલો વેદાંતાચાર્ય નરિયાદ જઈ મહારાજનું અને સંપ્રદાયનું વાંકું બોલવા લાગ્યો. નિંદા કરવા લાગ્યો, આથી, મહારાજે નિત્યાનંદ સ્વામીને કહ્યું.
૨. “અહીંથી ક્યાંય બીજે જવાની વાત ન કરશો.” (૫/૨/૩૨) (નોંધ-કોઈપણ એક નામ લખ્યું હોય તો પણ પૂરા ગુણ આપવા.)
▷ પાંચુબા, જીવુબા, લાડુબા અને નાનબાઈ - મહારાજને
▷ મહારાજે કહ્યું હતું કે હું મારા સંત સમાજ સાથે હવે ગઢડામાં જ રહીશ. તેથી બહેનોએ રોજ મહારાજને થાળ જમાડીને જમવાનો નિયમ લીધો હતો. એક દિવસ મહારાજે દેશમાં ફરવા જવાની રજા માંગી ત્યારે બહેનો કહે છે.
૩. “બાકીનું કામ અમો પછીથી પૂરું કરાવી લઈશું.” (૨૫/૩/૧૩૫) ▷ અદ્ભુતાનંદ સ્વામી અને પૂંજાભાઈ - મહારાજને
▷ ધોલેરા મંદિર લગભગ તૈયાર થઈ ગયું. ત્યારે કમિયાળામાં અદ્ભુતાનંદ સ્વામી અને પૂંજાભાઈ મહારાજને મૂર્તિપ્રતિષ્ઠા કરવાની વિનંતી કરવા આવ્યા. ત્યારે કહે છે.

પ્ર.૨ નીચે આપેલાં વાક્યોનાં કારણો જણાવો. (બે થી ત્રણ લીટીમાં જ) (કુલ ગુણ : ૬)

૧. મહારાજે કાઠી દરબારોને સાધુઓની રક્ષા કરવા માટે મોકલ્યા. (૮/૪/૫૫-૫૬)
જ. મહેમદાવાદમાં જીવનમુક્તાના સાધુઓને નિઃશસ્ત્ર જાણી લોહલંગર બાવાના હજાર ચેલાઓ મહારાજના સાધુઓ ઉપર તૂટી પડ્યા. તેથી મહારાજે નાદૂટકે કાઠી દરબારોને સાધુઓની રક્ષા કરવા માટે મોકલ્યા.
૨. “આખા અને પીપલાણામાં મહારાજે બે સ્વરૂપે દર્શન આપ્યા.” (૨/૭/૨૦)
જ. કાલવાણીમાં આખા અને પીપલાણાના હરિભક્તોએ પોતાના ગામે પધારવાની વિનંતી કરી. મહારાજે બંનેને હા પાડી. જ્યાંથી આખા અને પીપલાણાના માર્ગ જુદા પડતા હતા. ત્યાં મહારાજ આવ્યા ત્યારે બંને ગામના હરિભક્તો સામેયું કરવા આવેલા. મુક્તાનંદ સ્વામી અને મયારામ ભટ્ટે કહ્યું ‘મહારાજ ! તમે તો અનંત રૂપ ધારી શકો છો’ શ્રીકૃષ્ણે છ મહિના સુધી વાછરડાં અને છોકરાંઓના રૂપ ધારણ કરેલા તે વાત યાદ કરાવી. તેમ કરવા કહ્યું. તેથી મહારાજે બે સ્વરૂપે દર્શન આપ્યા.
૩. શ્રીજીમહારાજ બે-બે મિનિટે વછેરાને પગે લાકડી અડાડતા. (૧૫/૫/૮૦)
જ. મહારાજનો આગ્રહ રહેતો કે પોતાના સંબંધમાં આવનારના સ્વભાવ અને ખરાબ ટેવો મુકાવી વર્તનશુદ્ધિ કરવી. એ મનુષ્ય હોય કે પ્રાણી, કોઈના પણ અણછાજતા સ્વભાવ મહારાજ રહેવા દેતા નહીં. વછેરાને લાત મારવાની ટેવ હતી. તેથી મહારાજે બે-બે મિનિટે વછેરાને પગે લાકડી અડાડતા. તેનો સ્વભાવ મુકાઈ ગયો.

પ્ર.૩ નીચે આપેલા પ્રસંગોમાંથી કોઈ પણ એક પ્રસંગ ઉપર પંદર લીટીમાં ટૂંકનોંધ લખો. (વર્ણનાત્મક) (કુલ ગુણ : ૫)

નોંધ : ટૂંકનોંધના મુખ્ય મુદ્દા હાઈલાઈટ કરેલા છે. એટલા મુદ્દાનો સમાવેશ થયેલો હોય તો પૂરા ગુણ આપવા.

૧. સહજાનંદી થવું (૧૯/૧/૧૦૨ -૧૦૩) સમગ્ર ત્યાગી વર્ગ બાર સદ્ગુરુમાં વહેંચાઈ ગયો. હવે સાધુઓ પોતપોતાના સદ્ગુરુની છત્રછાયા નીચે રહી મહારાજની આજ્ઞા પાળવા લાગ્યા, પણ આમાં એક દૂષણ પેદું. કેટલાક સાધુઓ પોતપોતાને ‘મુક્તાનંદી’, ‘બ્રહ્માનંદી’ એમ ઓળખાવવા લાગ્યા. આ મુક્તાનંદી છે અને પેલો બ્રહ્માનંદી તેવો ભેદ પાડવા લાગ્યા. આ દૂષણ વધારે ન ફેલાય તે માટે મહારાજે સુંદર ઉપાય શોધી કાઢ્યો. મહારાજે સમૈયામાં ત્યાગીઓની સભા ભરી દરેકને વારાફરતી પૂછવા માંડ્યા, ‘તમે કોના શિષ્ય ?’ તેથી સૌએ પોતપોતાના સદ્ગુરુનાં નામ આપ્યાં. મહારાજે તરત જ ટકોર કરી : ‘એટલે ‘સહજાનંદી’ કોઈ નહિ ને ?’ સૌ સાધુઓની આંખ ઊઘડી ગઈ. સૌ બોલી ઊઠ્યા : ના મહારાજ ! અમે બધા આપની આજ્ઞાએ સદ્ગુરુઓના મંડળમાં છીએ. અમે સૌ ‘સહજાનંદી’ જ છીએ. પછી સાધુઓની ફેરબદલી કરવી શરૂ કરી. મહારાજે તે દિવસે સાધુઓનાં નવાં મંડળો બાંધ્યા. બારેય સદ્ગુરુઓના હાથ નીચેના સાધુઓ બદલાયા.
૨. શુદ્રોને હ્રીજપણું દીધું (૨૫/૧/૧૩૨-૧૩૩) ગોપાળાનંદ સ્વામી થકી છાણીના વણકર તેજાભાઈ સત્સંગી થયા હતા. તેમના થકી અન્ય ઉપેક્ષિત જાતિના વણકરો અને હરિજનો સત્સંગી થયા હતાં. તેઓ નાહી-ધોઈ, પૂજાપાઠ કરતા. તિલક-ચાંદલો કરતાં. કથાવાર્તા અને ભજન-કીર્તન કરતાં. ચાળ્યાં- ગાળ્યાં વગરનું અન્નજળ બ્રાહ્મણ, વાણિયાના ઘરનું પણ લેતા નહિ. તેથી તેજા ભક્ત અને બીજા હરિજન ભક્તોની ગ્રામજનો ઠેકડી ઉડાડતા. મહારાજ માટે પણ હાંસીયુક્ત શબ્દો બોલતા. તેમાં આજે મહારાજ અહીંથી પસાર થવાના હતા, આથી ગામના આગેવાન બ્રાહ્મણો, મહાજનો અને બાવા, સંન્યાસીઓએ ઢંઢેરો પિટાવ્યો કે ‘કોઈ ઊંચા વર્ણના માણસે સ્વામિનારાયણના દર્શને જવું નહિ.’ છાણીના હરિભક્તોએ મહારાજને વૃક્ષ નીચે પધરાવ્યા. સૌ હરિભક્તો એક પછી એક હારબંધ મહારાજને પગે લાગી હારતોરા કરવા લાગ્યા. કોઈ બ્રાહ્મણ- વાણિયો દર્શને આવ્યો નહિ. તેથી મહારાજે પૂછ્યું ‘ગામમાં કોઈ બ્રાહ્મણ, વાણિયા નથી ? માટે તેજા ભક્તે બધી વાત મહારાજને કરી. મહારાજે તેમની વાત સાંભળી કહ્યું : ‘જાઓ, બ્રાહ્મણોના જેવી પંડિતાઈ અને સદ્ગુણો તમારામાં આવશે. બ્રાહ્મણો શરમાઈ જાય તેવા વિશુદ્ધ તમારા વર્તન થશે !’
૩. ઓગણોતેરાનો કાળ (૧૨/૧/૮૦-૮૧) પંચાળના ઝીણાભાઈને કહીને ‘દુષ્કાળ પડશે માટે દાણા ભરી રાખો.’ સો કળશી જુવાર કોઠીઓમાં ભરાવી. આ. સં. ૧૮૬૮ની સાલમાં મહારુદ્ર મહાદેવ મહારાજ પાસે બ્રાહ્મણનું રૂપ લઈને આવ્યા. મહારુદ્રે કહ્યું : ‘પૃથ્વીમાં પાપ બહુ વધ્યાં છે. વામમાર્ગી, શક્તિપંથી ને કુડાપંથીનું જોર વધ્યું છે. તેઓએ આપના સંતોને અને હરિભક્તોને દુઃખ દીધું છે. તેથી કાળ પાડીશ. આપના હરિભક્તોને નહિ અડું. આપ ગુપ્તવાસમાં રહેજો.’ ચોમાસાના ચારે મહિના વરસાદ વરસ્યો નહિ. દાદાબાયરના દરબારમાં ત્રણે ઓરડાને ‘ગુજરાત, કાઠિયાવાડ અને કચ્છ’ નામ આપી મહારાજ તેમાં ગુપ્તપણે રહેતા. સંતોને સહુને કચ્છમાં અને ગુજરાતમાં મોકલી દીધા. કેટલાય ગામો ઉજ્જડ થઈ ગયા. મહારાજે કેટલાય કાઠી દરબારોને ગુજરાત મોકલી દીધા. એક દિવસ ગઢડાથી વર્ણી સાથે છાનામાના નીકળી મેથાણ ગયા. ત્યાં દેવશંકર, કાકુજી અને પૂજાભાઈને ત્યાં વારાફરતી મહારાજ છાના રહેતા. દુઃખી થયેલા જીવુબા, લાડુબાએ નાજા જોગિયાને મહારાજની ભાળ કાઢવા મોકલ્યા. મેથાણ ગામને પાદરે ખવાસની છોકરીએ પૂજાભાઈનું ઘર બતાવ્યું. નાજા જોગિયાએ જીવુબા તથા લાડુબાના વિરહની વાત કરી. આથી મહારાજે પૂજાભાઈ અને તેમનાં પત્ની જીજીબાની રજા લઈ કહ્યું : ‘કાલે ગઢપુર જઈશું.’ એ જ રાતે જીજીબાને લક્ષ્મીજીએ દર્શન દઈ કહ્યું : ‘હવે ચિંતા ન કરશો. હું સેવામાં પાછળ જઈશ. હરિભક્તોને માટે સારો કાળ કરીશ.’ તેમણે મહારાજને બધી વાત કહી, મહારાજ તેમને આશીર્વાદ દઈને ગઢડે ગયા.

પ્ર.૪ નીચે આપેલા પ્રશ્નોના એક (સંપૂર્ણ) વાક્યમાં જવાબ લખો. (કુલ ગુણ : ૫)

નોંધ :- અડધા સાચા જવાબનાં ગુણ આપવા નહીં.

૧. પંચાળામાં ફૂલદોલ પ્રસંગે મહારાજે સંતો સાથે શું કર્યું ? (૨૧/૫/૧૧૫)

જ. પંચાળામાં ફૂલદોલ પ્રસંગે મહારાજે સંતો સાથે જુદાં જુદાં સ્વરૂપ ધારણ કરી અદ્ભુત રાસ રમ્યા.

૨. ભાવનગરના રાજા વજેસિંહે પોતાના દરજીઓને શું કહ્યું ? (૨૮/૨/૧૪૧)

જ. ‘તમે આવી ડગલી મારે માટે બનાવો તો સો સોનામહોરો આપું.’

૩. મહારાજને સૌ પ્રથમ વાર ગઢપુર પધારવા કોણે ક્યાં વિનંતી કરી ? (૪/૧/૨૮)

જ. મહારાજને સૌ પ્રથમ વાર ગઢપુર પધારવા એભલખાયરે કારિયાણીમાં વિનંતી કરી.

૪. જીવન સદ્ગુણોથી કેવી રીતે ભરાય ? (૨૮/૩/૧૪૩)

જ. સૌમાંથી એક એક સારો ગુણ ગ્રહણ કરીએ તો જીવન આખું સદ્ગુણોથી ભરાઈ જાય.

૫. ગઢડામાં મહારાજના મંદવાડ વખતે કયા કયા હરિભક્તો સેવામાં રહેતા હતા ? (૨૮/૨/૧૪૪)

જ. ગઢડામાં મહારાજના મંદવાડ વખતે ભગુજી, મૂળજી, સુરાખાયર વગેરે કેટલાય હરિભક્તો સેવામાં ખડે પગે રહેતા હતા.

પ્ર.૫ આપેલા વિકલ્પોમાંથી ફક્ત સાચા વિકલ્પોની આગળ આપેલા ચોરસ ખાનામાં ખરાની (✓) નિશાની કરો. (કુલ ગુણ : ૪)

નોંધ : એક કે એકથી વધારે વિકલ્પ સાચા હોઈ શકે. તમામ સાચા વિકલ્પ આગળ જ ખરાની નિશાની કરી હશે તો જ પૂર્ણ ગુણ મળશે, અન્યથા એક પણ ગુણ નહીં મળે.

(૧) ૩, ૪ (૧૧/૬૭)

(૨) ૧, ૨, ૪ (૧/૫)

પ્ર.૬ નીચે આપેલાં વિધાનોમાં ખાલી જગ્યા પૂરો. (કુલ ગુણ : ૪)

❧ નોંધ : બંને જવાબ સાચા હોય તો જ ગુણ આપવા.

૧. ગુણાતીતાનંદ, મહારાજ (૨૮/૭/૧૫૨)   ૨. મહારાજે, કલ્યાણ (૮/૧/૫૭)
૩. આણંદ, અપમાન (૧૭/૩/૮૬)   ૪. બાળકને, કેરી (૧૬/૨/૮૨)

(વિભાગ-૨ : સત્સંગ વાચનમાળા ભાગ-૨ બારમી આવૃત્તિ, જૂન - ૨૦૧૬)

પ્ર.૭ નીચે આપેલાં અવતરણો કોણ, કોને અને ક્યારે કહે છે તે લખો. (કુલ ગુણ : ૮)

❧ નોંધ : - કોણ કહે છે ૧ ગુણ, કોને કહે છે ૧ ગુણ, ક્યારે કહે છે ૧ ગુણ.

૧. “આજે શાસ્ત્રીજી મહારાજ જેવા ત્યાગી સાધુ બેય દેશમાં નથી.” (૮/૬૪-૬૫)
  - ❑ કૃષ્ણજી અદા - હરિભક્તોને
  - ❑ પોતાને ત્યાં આવતા હરિભક્તોને શાસ્ત્રીજી મહારાજનો મહિમા સમજાવતા કહેતા.
૨. “હવે તમે કામ શરૂ કરશો.” (૭/૫૮)
  - ❑ જાગા ભક્ત - શાસ્ત્રીજી મહારાજને
  - ❑ જાગા ભક્તની અંતિમ અવસ્થામાં શાસ્ત્રીજી મહારાજ તેમની પાસે જાય છે. ત્યારે શાસ્ત્રીજી મહારાજને સાંત્વન આપતાં કહે છે.
૩. “આપણે અહીંથી જતા રહીએ.” (૬/૪૪-૪૫)
  - ❑ મહારાજ - સેવકોને
  - ❑ મહારાજની ગોદડીનો છોડો સગડીમાં પડવાથી ગોદડી બળવા લાગી. મહારાજે બળેલી ગોદડી જોઈને સેવકોને કહ્યું.

પ્ર.૮ નીચે આપેલાં વાક્યોનાં કારણો જણાવો. (બે થી ત્રણ લીટીમાં જ) (કુલ ગુણ : ૪)

૧. અયોધ્યાપ્રસાદજી મહારાજે સેવકોને પૂછ્યું કે મારા વાંસામાં શું થયું છે ? (૪/૨૮)
  - જ. માનસી પૂજા કરવા બેઠેલા અયોધ્યાપ્રસાદજી મહારાજ શ્રીજીમહારાજની અલૌકિક મૂર્તિમાં તેઓ ધ્યાનમગ્ન બન્યા હતા. તેવામાં એક વીંછી તેમના વાંસા પર ચડી ડંખ ભરવા લાગ્યો. પરંતુ તેઓ ધ્યાનમાંથી વિચલિત થયા નહીં. જ્યારે માનસી પૂજાનો વિધિ પૂરો થયો ત્યારે જાગ્રત થઈને તેમણે સેવકોને પૂછ્યું કે મારા વાંસામાં શું થયું છે ?
૨. આજે પણ મંદિરોમાં આપણને શ્રીજીમહારાજની પ્રસાદીની વસ્તુઓના દર્શન થાય છે. (૧/૭)
  - જ. શ્રીજીમહારાજની પ્રસાદીની વસ્તુઓ સાચવવા માટે નિત્યાનંદ સ્વામીએ આચાર્ય મહારાજને ભલામણ કરી હતી. તેથી પ્રસાદીની ઘણી વસ્તુઓ આચાર્ય મહારાજે ભેળી કરીને મંદિરોમાં ગોઠવી હતી. તેથી આજે પણ મંદિરોમાં આપણને શ્રીજીમહારાજની પ્રસાદીની વસ્તુઓના દર્શન થાય છે.

પ્ર.૯ ‘પ્રેમાનંદ સ્વામી અને મહારાજનું પ્રથમ મિલન’ (૨/૮,૧૧) - પ્રસંગ ઉપર પંદર લીટીમાં ટૂંકનોંધ લખો. (વર્ણનાત્મક)
(કુલ ગુણ : ૫)

❧ નોંધ : ટૂંકનોંધના મુખ્ય મુદ્દા હાઈલાઈટ કરેલા છે. એટલા મુદ્દાનો સમાવેશ થયેલો હોય તો પૂરા ગુણ આપવા.

કાંઈક કામ પ્રસંગે પીંજારો તેના આ પુત્રને લઈને જેતપુર ગયો. અહીં રામાનંદ સ્વામી પોતાની ધર્મધુરા સહજાનંદ સ્વામીને સોંપવાના હતા. પીંજારાએ પોતાના ભાગ્ય માન્યા કે ‘હિન્દુના આ ઉત્સવનાં દર્શન થશે !’ તે પુત્રને લઈને નગરયાત્રા જોવા નીકળ્યો. ભીડમાં પુત્ર તેનાથી છૂટો પડીને માણસોની મેદની વીંધતો સહજાનંદ સ્વામીના ઘોડા પાસે પહોંચી ગયો. ઘોડાનું પેંગડું પકડીને તે ચાલવા લાગ્યો. શ્રીજીમહારાજની દૃષ્ટિ આ કિશોર ઉપર પડી. આખી નગરયાત્રામાં આ કિશોર સાથે રહ્યો. ઉન્નડખાચરના દરબારમાં રામાનંદ સ્વામીનો આશ્રમ આગળ નગરયાત્રા પૂરી થઈ. મહારાજ આશ્રમમાં ગયા. થાકેલો કિશોર આશ્રમનાં પગથિયાં ઉપર જ સૂઈ ગયો. મહારાજને તે કિશોર યાદ આવતાં તેઓ બહાર આવ્યા. પગથિયાં ઉપર કિશોરને જોઈ તેના માથા ઉપર હાથ ફેરવી ઊઠાડ્યો. પાણી પાડ્યું ને જમાડ્યો. એટલામાં પીંજારો પણ ત્યાં આવી પહોંચ્યો. તેણે મહારાજને કહ્યું : ‘આ મારો પુત્ર છે. હું તેને લઈ જાઉં છું.’ મહારાજે રજા આપી, પરંતુ કિશોરે ત્યાંથી ખસવાની ના પાડી. બાપે સમજાવ્યો, મારવાની ધમકી આપી, પણ તે જવા તૈયાર થયો નહીં. છેવટે બાપે મન મનાવ્યું કે ‘આપણો પુત્ર ક્યાં હતો.’ તેનું પૂર્વકર્મ જાણતા મહારાજે તેને કહ્યું : ‘તું હમણાં ઉજ્જૈન જા અને ત્યાં સિપ્રા નદીને સામે કાંઠે આવેલી સંગીતશાળામાં જઈને સંગીત શીખ. પછી આ દેશમાં પાછો આવીને મને મળજે.’ મહારાજની આજ્ઞા મુજબ કિશોર ઉજ્જૈનમાં સંગીતશાળામાં પહોંચ્યો. વિદ્યાલયના અધિકારીઓએ કારણ જાણીને તેને નોકર તરીકે રાખી લીધો. તેની સેવાથી રાજી થઈને ત્યાંના શિક્ષકે તેને સંગીત શીખવવાનું શરૂ કર્યું. થોડા સમયમાં ગાન અને વાદ્ય સંગીતમાં પારંગત થઈ ગયા.

પ્ર.૧૦ નીચે આપેલા પ્રશ્નોના એક (સંપૂર્ણ) વાક્યમાં જવાબ લખો. (કુલ ગુણ : ૪)

❧ નોંધ :- અડધા સાચા જવાબનાં ગુણ આપવા નહીં.

૧. કોણ સ્વામિનારાયણ ભગવાનની સેવા કરે છે ? (૩/૨૫)
- જ. સર્વ અવતારો આ સ્વામિનારાયણ ભગવાનની સેવા કરે છે.

૨. વજેસિંહ દરબાર શાથી દાદાને કશું બોલી શક્યા નહીં ? (૫/૩૬)
 જ. વજેસિંહ દરબાર દાદાબાચરની નિષ્ઠા જોઈને કશું બોલી શક્યા નહીં.
 ૩. નિત્યાનંદ સ્વામી સ્વભાવે કેવા હતા ? (૧/૫)
 જ. નિત્યાનંદ સ્વામી સ્વભાવે ગંભીર અને શાંતમૂર્તિ હતા.
 ૪. બિમાર જાગા ભક્તને શ્રીજીમહારાજે દર્શન આપી શું કહ્યું ? (૭/૪૮)
 જ. 'તમે તો અમારી ઈચ્છાથી જ દેહ ધર્યો છે, તેથી થોડા વખતમાં સારું થઈ જશે.'

પ્ર.૧૧ નીચે આપેલ વિષય માટે સૂચના મુજબ છ સાચા ક્રમ નંબર તથા તે સાચા ક્રમ નંબરને ઘટનાક્રમ પ્રમાણે ગોઠવો. (કુલ ગુણ : ૬)

વિષય : જાગા ભક્તને મળેલ મહારાજની મૂર્તિના ચાર સુખ(૭/૫૧-૫૨)

- (૧) ફક્ત સાચા નંબરો :

૧	૫	૭	૯	૧૦	૧૨
---	---	---	---	----	----

 (૨) યથાર્થ ઘટનાક્રમ :

૧	૫	૭	૧૨	૧૦	૯
---	---	---	----	----	---

સૂચના : (૧) ફક્ત સાચા નંબરોમાં તમામ છ નંબરો સાચા હશે તો જ ૩ ગુણ મળશે. (૨) યથાર્થ ઘટનાક્રમ પણ સંપૂર્ણ સાચો હશે તો જ ૩ ગુણ મળશે. અન્યથા એક પણ ગુણ નહીં

નોંધ : (૧) ફક્ત સાચા નંબરો : જવાબમાં આપેલ અંક કોઈપણ ક્રમમાં લખેલ હોય પણ તમામ અંક સાચા હોય તો જ સંપૂર્ણ ૩ ગુણ આપવા અન્યથા એક પણ ગુણ ન આપવો. (૨) યથાર્થ ઘટનાક્રમ : ઘટનાક્રમ ઉકેલપત્ર પ્રમાણે હોય તો જ સંપૂર્ણ સાચું ગણી ૩ ગુણ આપવા અન્યથા એક પણ ગુણ ન આપવો .

પ્ર.૧૨ નીચે આપેલાં ખોટાં વાક્યોને મથાળાના સંદર્ભમાં સાચાં લખો. (કુલ ગુણ : ૪)

નોંધ :- સંપૂર્ણ સાચું વાક્ય લખ્યું હશે તો જ ગુણ પ્રાપ્ત થશે. અન્યથા એક પણ ગુણ નહીં મળે.

૧. ભક્તરાજ દાદાબાચર : બાવાબાચરના શબ્દો સ્વામીના મનમાં રહી ગયા હતા. સ્વામીએ વિચાર કર્યો કે 'અમરાને મારે ફરી પરણાવવો છે અને તેનો વંશ બાવાબાચરને બતાવવો છે. (૫/૩૮)
- જ. ભક્તરાજ દાદાબાચર : જીવાબાચરના શબ્દો મહારાજના મનમાં રહી ગયા હતા. મહારાજે વિચાર કર્યો કે 'દાદાને મારે ફરી પરણાવવો છે અને તેનો વંશ જીવાબાચરને બતાવવો છે. (૫/૩૮)
૨. પ્રેમસખી પ્રેમાનંદ : જામનગરના રામજી મંદિરમાં ત્યાંના નવાબે એક વખતે દેવાનંદ સ્વામીનું સંગીત સાંભળ્યું, ત્યારથી નવાબને એમ થઈ ગયું કે 'ભારતમાં આવો રૂહાની (આત્માનું) પ્રેમ ક્યાંય હોઈ શકે નહીં.' (૨/૧૪)
- જ. પ્રેમસખી પ્રેમાનંદ : જૂનાગઢના સ્વામિનારાયણ મંદિરમાં ત્યાંના નવાબે એક વખતે પ્રેમાનંદ સ્વામીનું સંગીત સાંભળ્યું, ત્યારથી નવાબને એમ થઈ ગયું કે 'દુનિયામાં આવું રૂહાની (આત્માનું) સંગીત ક્યાંય હોઈ શકે નહીં.' (૨/૧૪)
૩. શ્રી કૃષ્ણજી અદા : યોગીજી મહારાજે ફાલગુ સરોવરને કિનારે અગ્નિસંસ્કાર કરવા માટે જગ્યા બતાવી. અક્ષરદેરીનું પ્રસાદીનું દૂધ ત્યાં છાંટ્યું. તે પવિત્ર જગ્યાએ અદાનો અગ્નિસંસ્કાર કરવામાં આવ્યો. (૮/૬૭)
- જ. શ્રી કૃષ્ણજી અદા : શાસ્ત્રીજી મહારાજે આજી નદીને કિનારે અગ્નિસંસ્કાર કરવા માટે જગ્યા બતાવી. શ્રીજીમહારાજની પ્રસાદીનું જળ ત્યાં છાંટ્યું. તે પવિત્ર જગ્યાએ અદાનો અગ્નિસંસ્કાર કરવામાં આવ્યો. (૮/૬૭)
૪. મુકુંદાનંદ વર્ણી (મૂળજી બ્રહ્મચારી) : સ્વામી જૂનાગઢ પધાર્યા. ત્રીજે દિવસે મૂળજી બ્રહ્મચારી દરબારગઢમાં દર્શન કરવા ગયા. ત્યાં સ્વામીને પલંગમાં પોઢેલા જોયા. (૩/૨૫)
- જ. મુકુંદાનંદ વર્ણી (મૂળજી બ્રહ્મચારી) : શ્રીજીમહારાજ સ્વધામ પધાર્યા. બીજે દિવસે મૂળજી બ્રહ્મચારી અક્ષર ઓરડીમાં દર્શન કરવા ગયા. ત્યાં મહારાજને પલંગમાં પોઢેલા જોયા. (૩/૨૫)

(વિભાગ - ૩ : નિબંધ)

પ્ર.૧૩ નીચે આપેલા વિષયોમાંથી કોઈ પણ એક ઉપર આશરે ૩૦ લીટીમાં નિબંધ લખો. (કુલ ગુણ : ૧૦)

નોંધ : નિબંધ એ મૌલિક વિષય છે, તેમાં આપેલ મુદ્દા ઉપરાંત બીજા ઘણા પાસા આવરી શકાય છે. જેવાં કે મૌલિકતા, સંપ્રદાય તથા અન્ય સંપ્રદાય વિષયક જ્ઞાન, કથાવાર્તાને આધારે વિષય વસ્તુની વિશેષ છણાવટ, અન્ય આધારભૂત સાહિત્યનો સહારો વગેરે મુદ્દાઓનો સમાવેશ થઈ શકે છે. પરીક્ષાર્થીએ વિષયને અનુરૂપ આ ઉપરાંત પણ બીજા પ્રસંગો લખ્યા હોય તો તે પણ માન્ય રાખી ગુણ આપવાં.

૧. સર્વાવતારી ભગવાન શ્રી સ્વામિનારાયણ : દિવ્યધામોનાં દર્શન :-

(૧) સૃષ્ટિ પર જન્મ પામેલ મનુષ્ય મૃત્યુ બાદ ખરેખર ભગવાનના ધામને પામે છે ? શાસ્ત્રો દ્વારા આ વાતની પ્રતીતિ - પરંતુ તર્કશીલ મન, કલ્પના કરતું મન આ વાતમાં શંકાશીલ - શું ભગવાનના ધામ જેવું કાંઈ છે ? ભગવાનનાં ધામ જો હોય અને તેમાં મૃત્યુ બાદ જીવ જતો હોય તેની સાબિતી શું, અનુભૂતિ શું ? કોઈએ તેની પ્રતીતિ તો કરાવી નથી. (૨) શાસ્ત્રોમાં અનેક અવતારોનાં - દેવોનાં ધામનાં વર્ણનો - દરેક દેવના ધામ અલગ-અલગ છે. - સ્વામિનારાયણ સંપ્રદાયના સ્થાપક ભગવાન સ્વામિનારાયણ દ્વારા આ વાતના ચોક્કસ પુરાવા - આ પુરાવા તે જ ભગવાન સ્વામિનારાયણની સર્વોપરિતાનું પ્રમાણ. (૩)

શ્રીજીમહારાજનું આ પૃથ્વી પર પ્રાગટ્ય અલૌકિક - પૂર્વે ન દીઠાં હોય, ન સાંભળ્યા હોય તેવાં ચરિત્રો દ્વારા તેમના સ્વરૂપનો નિશ્ચય - બાળપણથી જ શ્રીહરિએ પોતાનાં માતૃશ્રીને અનેક ધામોનાં દર્શન કરાવ્યાં હતાં - પુત્રને રમાડતાં માતાને વિચાર આવ્યો કે ધનશ્યામના જન્મ સમયે દેવતાઓએ સ્તુતિ કરી હતી તે દેવતાઓનાં ધામો કેવાં હશે ? માતાના સંકલ્પને પકડીને ધનશ્યામે તરત તેમને સમાધિમાં અનેક અવતારો અને તેમનાં ધામોનાં દર્શન કરાવ્યાં. શ્રીહરિલીલામૃત ૨/૧૧/૫૨-૫૩માં કહ્યું છે :

ત્યાં તો દીઠા હરિ તણા અવતાર સર્વે, મત્સ્યાદિ જે થઈ ગયા જગમધ્યે પૂર્વે

તેઓ મળી સ્તુતિ કરે ધનશ્યામ કેરી, થૈ દીન પાન પ્રણયે હરિરૂપ હેરી.

“પ્રકૃતિપુરુષ ભક્તિમાતાને સંબોધીને કહે છે. આ શ્રીહરિ જે સુત છે તમારા, સદા નિયંતા તે પ્રભુ તે અમારા જે કૃષ્ણ આદિ અવતાર થાય, તે સર્વેનું કારણ આ ગણાય. હરિલીલામૃત ગ્રંથમાં પણ આજ ભાવને સ્વયં શ્રીહરિએ સમજાવ્યો છે.” ઘણા અવતાર થયા છે વર્તમાન કાળે છે ને ભવિષ્યમાં થશે, તે સર્વેનો કારણ અવતારી તે હું જ છું, હું જ અક્ષરધામનો અધિપતિ અવતારી છું. (૫/૮/૩૨) (૪) ગુણાતીતાનંદ સ્વામી પોતાની વાતમાં નોંધે છે. ‘રામાનંદ સ્વામીના દેહત્યાગ બાદ ફણેણીમાં શ્રીહરિએ અનેકને ગોલોક, વૈકુંઠ, શ્વેતદ્વીપ અવ્યાકૃત, બદરિકાશ્રમ વગેરે ધામ અને તેના અધિપતિનાં દર્શન કરાવ્યાં હતાં. આવો પ્રૌઢ પ્રતાપ જોઈ મુમુક્ષુઓ પોતાના મતનો ત્યાગ કરી શ્રીજીમહારાજનું શ્રીજી પ્રગટ પ્રમાણ ભજન કરતા હવા. (સ્વા.વા.૭/૩) સદ્ગુરુ તદ્રુપાનંદ સ્વામી દ્વારા પ્રસંગ : લીંબડી પાસે અંકલેશ્વર મહાદેવના મંદિરે સભામાં બેઠેલા વિપ્રોને તેમના સંકલ્પ પ્રમાણે ‘શંકર-પાર્વતી’, કાર્તિકેય, ગણેશ, ગંગાજી અને શિવના ગણ સહિત કૈસાસધામનાં દર્શન કરાવ્યાં. શ્રીમાળી બ્રાહ્મણોને સમાધિમાં તેમના સંકલ્પ પ્રમાણે ચર્તુભુજધારી મહાલક્ષ્મીનાં દર્શન કરાવ્યાં. શ્રીમાળી બ્રાહ્મણોને સમાધિમાં તેમના સંકલ્પ પ્રમાણે ચર્તુભુજધારી મહાલક્ષ્મીજનાં દર્શન કરાવવાં. (તદ્રુપાનંદ સ્વામી વાત-૩૭) (૫) ઇતરધર્મીઓને પણ આ વાતની પ્રતીતિ કરાવી. સરખેજ ગામે રહેતા ડોસાભાઈને (મુસ્લિમ ભક્ત) શ્રીહરિએ પયગંબર અને અન્ય ધર્મોનું દર્શન કરાવ્યું હતું. આમ, શ્રીજીમહારાજે શાસ્ત્રોમાં વર્ણવેલાં તે ધામોની સત્યતાની પ્રતીતિ કરાવી. (૬) પરંતુ શ્રીજીમહારાજે દર્શન કરાવેલ આ ધામો શાશ્વત અને ચિરંતન સુખની અનુભૂતિ કરાવનારા નથી. ચિરંતન સુખની પ્રાપ્તિ માટે તો અક્ષરધામમાં જ જવું પડે કે જ્યાં ગયા પછી ક્યારેય આ જન્મ-મરણની ઘટમાળમાં પાછું આવવાનું રહેતું નથી. પરંતુ તેથી જ શ્રીજીમહારાજે પોતાની દિવ્ય કૃપાદૃષ્ટિ માત્રથી જ તે દિવ્ય અક્ષરધામની પણ અનુભૂતિ અનેકને કરાવી અને ગતિ પણ કરાવી.

૨. પ્રમુખસ્વામી મહારાજ જન્મજયંતીનો અપૂર્વ મહોત્સવ : સુરત :-

બ્રહ્મસ્વરૂપ પ્રમુખસ્વામી મહારાજ શતાબ્દી મહોત્સવના એક સોપાન રૂપે સ્વામીશ્રીનો જન્મજયંતી મહોત્સવ તથા B.A.P.S. સ્વામિનારાયણ મંદિર સુરતના દ્વિદશાબ્દી મહોત્સવની ઊજવણી માટે વિશિષ્ટ સ્વામિનારાયણ નગરની રચના.

(૧) સ્વામિનારાયણનગર ઉદ્ઘાટન સમારોહ :- ૪૦૦ એકર ભૂમિમાં પથરાયેલ આ નગરનું પ્રવેશદ્વાર સૌના આકર્ષણનું કેન્દ્ર - તા.૨૭-૧૧-૨૦૧૬ના રોજ મહોત્સવના અધ્યક્ષ પરમ પૂજ્ય મહંત સ્વામી મહારાજ તેમજ ગુજરાત રાજ્યના નાયબ મુખ્યમંત્રી શ્રી નિતીનભાઈ પટેલના હસ્તે ઉદ્ઘાટન - સ્વામીશ્રી પ્રત્યેના અપાર આદર અને ઋણ સ્વીકારની ભાવનાથી છલકાતા હજારો હરિભક્તો, ભાવિકો, મહાનુભવો ઉદ્ઘાટન સમારોહમાં ઉપસ્થિત - પૂ. નારાયણમુનિ સ્વામી દ્વારા સ્વામિનારાયણ નગરની પરિચય રેખા - સુરત મંદિરના કોઠારીએ સૌને પુષ્પમાળાથી વધાવ્યા. નાયબ મુખ્યમંત્રીનું પ્રવચન - નગરની સ્વચ્છતા ખૂબ સ્પર્શી ગઈ. ૨૭મી નવેમ્બર ઉદ્ઘાટનનો દિવસ અને યોગાનુયોગ સુરતમાં જ પૂ. યોગીજી મહારાજના સાનિધ્યમાં ૪૮ વર્ષ પહેલાં પૂજ્ય મહંત સ્વામી મહારાજ દ્વારા પ્રમુખસ્વામી મહારાજનો પ્રથમ જન્મ જયંતી ઉત્સવ ઊજવાયો હતો. પરમ પૂજ્ય મહંત સ્વામીના આશીર્વાદ બાદ નગરમાં અનુપમ આકર્ષણસમા પ્રદર્શન - ખંડોનું ઉદ્ઘાટન (૨) ઉદ્ઘાટન સમારોહ રાત્રિસભા - વિશાળ સ્વામિનારાયણ નગરમાં ૨૦,૦૦૦ જેટલાં હરિભક્તોને સમાવતા નારયણ મંડપમ્ - દરરોજ વિશિષ્ટ સાંસ્કૃતિક કાર્યક્રમો અને સત્સંગ સભાઓથી ગુંજવાનો હતો તેનો શુભારંભ - આ ઉદ્ઘાટન સમારોહ સભામાં અગ્રણી મહાનુભવોની ઉપસ્થિતિ - પૂ. આદર્શજીવનસ્વામી દ્વારા સ્વામિનારાયણ નગરની વિશેષતાની રજૂઆત - પ્રદર્શન ખંડોનો ટૂંકમાં પરિચય - સાથે સાથે શંક્ષિપ્ત પ્રસ્તુતિ - ગુજરાતના તેમજ કેન્દ્ર સરકારના મંત્રીઓએ સ્વામીશ્રીના કાર્યને બિરદાવ્યું - મંદિર નિર્માણ દ્વારા ભારતીય સંસ્કૃતિની વિદેશોમાં જાળવણી - પૂ. ડૉક્ટર સ્વામીના પ્રેરણા વચનો બાદ પૂજ્ય મહંતસ્વામીના આશીર્વાદ (૩) સૂર્યપુર કથામંગલ :- સૂર્યપુર એટલે સૂર્યપુત્રી તાપી નદીના તટે વસેલું મહાનગર સુરત - સ્વામિનારાયણ નગરમાં આ નૃત્ય-નાટિકાની પ્રસ્તુતિ - સુરત મંદિરના મહંત તથા કોઠારી સ્વામી દ્વારા પ્રાસંગિક ઉદ્બોધન - ત્યારબાદ આ નાટિકા દ્વારા સુરતના ઇતિહાસની અવિસ્મરણીય શૃંખલા તાદેશ - ભગવાન સ્વામિનારાયણે પારસી હરિભક્ત અરદેશરજી કોટવાલના આમંત્રણથી સુરત શહેરને પાવન કર્યું, ત્યાંથી લઈને ગુરુપરંપરા દ્વારા બનેલ પ્રસંગો તેમજ સ્વામીશ્રી દ્વારા નિર્માણ પામેલ સુરત મંદિરની ગાથા - ૨૧૮ વર્ષનો ઇતિહાસ ૩૦૦થી વધુ આબાલ-વૃદ્ધ હરિભક્તો દ્વારા છટાદાર સાંકળમાં ગૂંથીને ભક્તિ-નૃત્યો દ્વારા અતીતની સ્મૃતિ (૪) સંત સરવણી :- તા.૩૦-૧૧-૨૦૧૬ના રોજ નારાયણ સભામંડપમાં પૂજ્ય ત્યાગવલ્લભ સ્વામી દ્વારા મહોત્સવની ફળશ્રુતિ. વિષ્ણુક સુંદર પ્રવચન - શાસ્ત્રીજી મહારાજના વખતથી આજ સુધી સત્સંગ વિકાસમાં તન-મન-ધનથી સમર્પિત હરિભક્તોને સન્માનિત - પૂ. બ્રહ્મવિહારી સ્વામી દ્વારા સ્વામીશ્રી તેમજ ડૉ. એ.પી.જે. અબ્દુલ કલામના સ્નેહ સંબંધની ગાથા - સંત સરવણી કાર્યક્રમથી સ્વામીશ્રીના પરાત્પર જીવનની અનુભૂતિ. (૫) ત્રિદિવસીય મહાયાગ :- ૧ થી ૩ ડિસેમ્બર ત્રિદિવસીય નૂતન ભૂમિપૂજન મહાયાગ - મહોત્સવથી ૧૨

કિ.મી. દૂર કરમલા ગામે નિર્માણાધીન નૂતન પ્રકલ્પ સ્થળે આ મહાયાગ - સ્વયંસેવકોની સૂચના અનુસાર યજમાન યુગલો પૂર્વ-નિર્ધારિત આસન પર બિરાજમાન - પરમ પૂજ્ય મહંતસ્વામી મહારાજે ત્રણેય દિવસ પધારીને પ્રારંભ - પ્રથમ દિવસે વિધિવત યજ્ઞ - સ્થાપન વિધિ કરીને આ સ્થળે રચાનારા બી.એ.પી.એસ. પરિસરનું ભૂમિપૂજન - અંતિમ દિને ભૂમિ અર્પણ કરનાર ખેડૂત ભાઈઓને બિરદાવ્યા. કુલ ૫૩૯ યજ્ઞકુંડો પર ૨૪,૬૮૦ યજમાનો દ્વારા યજ્ઞનારાયણને આહુતિ - સૌએ ધન્યતા અનુભવી.

(૬) મહિલા સંમેલન - આ મહોત્સવ ઉપક્રમે સ્વામિનારાયણનગર ખાતે નારાયણ મંડપમાં તા. ૧-૧૨-૧૬ના રોજ રાત્રે ૮:૩૦ વાગ્યે મહિલા સંમેલન - આ મહિલા સંમેલનને માણવા ૧૫,૦૦૦ થી વધુ ભક્તોની ઉપસ્થિતિ - સુરત શહેરના મેયર તેમજ આ વિસ્તારના મહિલા ધારાસભ્ય તેમજ શહેરનાં અન્ય પ્રતિષ્ઠિત મહિલાઓ દ્વારા દીપ પ્રાગટ્ય થી શુભારંભ - ભક્તિ-નૃત્યો, પ્રેરક સંવાદો, વીડિયો પ્રસંગો, પ્રવચનોથી સભર કાર્યક્રમો દ્વારા સ્વામીશ્રીનાં દિવ્ય સંસ્મરણો દ્વારા અનેરી ચેતના - બહેનોએ વહાવેલ સેવાની ભાગીરથીની પ્રસ્તુતિ. (૭) કીર્તન આરાધના - તા. ૨-૧૨-૧૬ના રોજ સંસ્થાના સંગીતજ્ઞ સંતો દ્વારા કીર્તન ભક્તિની રસ લહાણ - પૂ. વિવેકસાગર સ્વામીએ સાત સુરોનો મર્મ સમજાવ્યો હતો. સ્વામીશ્રીએ જીવંત રાખેલ ભક્તિ-સંગીત પરંપરાની ગાથાનું વર્ણન - મહાનુભાવોનો સત્કાર વિધિ સવાદ્ય કીર્તનોની રમઝટ - સૌને ભક્તિભીના પૂ. આત્મતૃપ્ત સ્વામીએ પ્રત્યેક કીર્તનગાન પૂર્વે કીર્તનનો મર્મ સમજાવી કાર્યક્રમને એક સૂત્રતાથી સાંકળી લીધો હતો. સ્વામીશ્રીના ચરણે આ કીર્તન આરાધના વિશિષ્ટ અર્થ. (૮) ગાથા ગુણાતીત સંતની - સ્વામીશ્રીના દિવ્ય જીવન સંદેશ કાર્ય પ્રત્યે શ્રદ્ધા વ્યક્ત કરતા આ ભવ્ય મહોત્સવનું સંભારણુ એટલે ‘ગાથા ગુણાતીત સંતની’ - શાસ્ત્રોમાં વર્ણવેલા સંતત્વનું મૂર્તિમાન સ્વરૂપ - વેદો, ઉપનિષદો, ગીતા, ભાગવત વગેરે શાસ્ત્રોમાં વર્ણવેલ સંતની તમામ મહિમાવંત ઉપમાઓનાં સ્વામીશ્રીમાં દર્શન. ૩ અને ૪ ડિસેમ્બર એમ બે દિવસ દરમિયાન આ ગાથા ગિજવાઈ. પૂર્વાર્ધમાં આ નૃત્યનાટિકાના લેખક પૂ. આદર્શજીવન સ્વામી દ્વારા ઉદ્બોધન તેમજ સ્વામીશ્રીના ગુણિયલ ગુણોનું ગાન પ્રભાવક પ્રસ્તુતિ, વિશિષ્ટ સંવાદી, નૃત્યોની ગૂંથણી - સ્વામીશ્રીનાં પ્રાગટ્યથી લઈને તેમની ગુરુભક્તિ, તેમનાં સેવાકાર્યોનું વર્ણન, વિશિષ્ટ ગુણો જેવા કે નિરપેક્ષ, સમદર્શી, નિષ્કામી, નિર્લોભી, સ્થિતપ્રજ્ઞ પુરુષ સ્વામી છે. તેનું ક્રમશઃ સુંદર દર્શન - માન-અપમાનમાં સ્થિરતા વગેરે વિરલ ગુણોનું દર્શન - સતત ૮૫ વર્ષ સુધી વિશ્વને છત્રછાયા આપનાર અંતે અસંખ્ય લોકોના જીવનપ્રાણ સમા વાત્સલ્ય મૂર્તિ સ્વામીશ્રીએ પોતાની જીવનલીલા સંકેલી ત્યારે સર્વત્ર શોકનું મોજું - આ સ્મૃતિઓ રજુ થઈ ત્યારે વાતાવરણ ભાવમય - પરંતુ ગુણાતીત સંત પૃથ્વી પરથી જતાજ નથી. સ્વામીશ્રીએ પરમ પૂજ્ય મહંતસ્વામીની ભેટ આપીને પોતાના સ્વરૂપ સમાન ‘ગુણાતીત છત્રછાયા’ એ કાર્યક્રમની ચરમસીમા. (૯) દીક્ષા દિન - તા. ૫-૧૨-૧૬ સંધ્યા સમયે સ્વામિનારાયણ નગરની શોભા અનેકગણી - આજના દિનનું મુખ્ય આકર્ષણ પરમ પૂજ્ય મહંત સ્વામી મહારાજ દ્વારા ૪૪ યુવકોને ભાગવતી દીક્ષાનો માંગલિક સમારોહ - ૨૦,૦૦૦ થી વધુ હરિભક્તો - ૪૪ યુવકો આનંદથી થનગનતા - બે ગુણાતીત ગુરુવર્યોના હસ્તે દીક્ષા મેળવવાનું સૌભાગ્ય - મંચ પર અક્ષરપુરુષોત્તમ મહારાજ તથા ગુરુપરંપરા - દીક્ષા વિધિનો પ્રારંભ - પ્રાથમિક વિધિની પૂર્ણાહુતિ બાદ કીર્તન-ભક્તિ પૂ. ડૉક્ટર સ્વામી તથા પૂજ્ય ભક્તિપ્રિય સ્વામીનાં પ્રવચન - સદ્ગુરુ સંતો દ્વારા નવી કંઠી, નવી પાઘ, ઉપવસ્ત્ર, પ્રસાદી-પુષ્પો વગેરે અપાતાં હતાં. મહિલા વિભાગમાં દીક્ષાર્થીઓની માતાઓનું સન્માન - અંતમા પરમ પૂજ્ય મહંત સ્વામીના આશીર્વાદ - દીક્ષાર્થીઓની મુક્ય માંગ - નિર્દોષ બુધ્ધિ, નિયમ-પાલન અને ભગવાં કપડામાં જ રાખ થઈએ એવું માંગ્યું. પૂ. મહંત સ્વામીએ ખૂબ સુંદર શીખ આપી - અંતમાં સૌનાં અંતરમાંથી એક જ સૂર રેલાયો હતો ‘હાલા જુનાવડા હરિવર વરવા....’

૩. વડાપ્રધાન શ્રી નરેન્દ્રભાઈ મોદીએ અર્પેલી ભાવાંજલિ :-

(૧) તા. ૧૫મી ઓગસ્ટની પ્રભાતે એક તરફ સ્વાતંત્ર દિનનો માહોલ બીજી તરફ લાખો લોકોને આધ્યાત્મિક મુક્તિનું વરદાન આપનાર વિરલ સંત વિભૂતિ પરમ પૂજ્ય પ્રમુખસ્વામી મહારાજને ભાવાંજલિ આર્પવા ભાવભીના થઈને ભક્તો સારંગપુર તરફ - એ જ સમયે સકલ ભારતની પ્રજા વતી રાજધાની દિલ્હીમાં લાલ કિલ્લા પર ભારતીય ત્રિરંગો લહેરાવનાર વડાપ્રધાન શ્રી નરેન્દ્રભાઈ મોદીનું હૃદય પણ આ રાષ્ટ્ર સંતને ચરણે વંદન કરવા ઝંખી રહ્યું હતું. ૧૯૪૭માં આઝાદી પછી ભારતીય સંસ્કૃતિનો દેશ-વિદેશમાં અદ્વિતીય ઉદ્બોધક કરનારા એ મહાપુરુષને ભાવવંદના માટે ખાસ આ દિવસની જ પસંદગી - વિશ્વ સમક્ષ સ્વામીશ્રીની સવિશેષ ગરિમા કરવા ઈચ્છતા હતા. એટલે જ ધ્વજવંદન કરીને લશ્કરની સલામી જીલીને સીધા હવાઈ માર્ગે સારંગપુર તરફ આવવા પ્રયાણ. (૨) દર્શનમંડપમાં પ્રવેશતાં જ તેઓ ભાવુક - પંચાંગ પ્રણામ કરીને થોડીક ક્ષણો અશ્રુભીની આંખે વંદના - પ.પૂ. મહંત સ્વામી સાથે કમરથી વાંકા વળીને શ્રીહરિકૃષ્ણ મહારાજ તથા સ્વામીશ્રીની આરતી ઉતારી - વૈદિક શાંતિપાઠના મંત્રગાન વચ્ચે સ્વામીશ્રીના ચરણે પુષ્પાંજલિ - ત્યારબાદ સંબોધનની શરૂઆત - પરંતુ ભાવુક બનીને શબ્દહીન બની ગયા હતા - કેટલીક ક્ષણો સુંધી માઈક્રોફોન સામે અશ્રુભીની આંખે રડી પડતાં ત્રુટક ત્રુટક સ્વરે જણાવ્યું, ‘તમારામાંથી ઘણા બધાએ ગુરુ ગુમાવ્યા હશે, પરંતુ મેં તો પિતા ગુમાવ્યા છે.’ અતીતની યાદમાં પ્રસંગો યાદ કરતાં વડાપ્રધાને જણાવ્યું. હું સામાન્ય માનવી છતાં એક સંતાનની જેમ મને પાલવે, પોષે, મઠારે એવો પિતાતુલ્ય પ્રેમ સ્વામીશ્રી પાસેથી મને મળ્યો. પ્રધાનમંત્રી પાસે પ્રસંગોની ભરમાર હતી, હારમાળા હતી. (૩) સ્વામીશ્રી દ્વારા આધુનિક ભારતને અનુરૂપ સંતોનું ઘડતર - સમગ્ર સંતજગતમાં મોટી સુધારણા - સંતોના શિક્ષણ માટેનું મોટું ધામ - સ્વામીશ્રી મોદીજીને જણાવે કે તમારે અમુક વિષય પર બોલવાનું છે, તો મોદીજી વિચારે કે સંત તો જગતથી અલિપ્ત છે, પરંતુ તેઓને પ્રતીતિ થઈ કે સંતોએ સમાજને સાચી દિશામાં લઈ જવો હોય

તો સમાજની પરિસ્થિતિથી તેઓ વાકેફ હોવા જોઈએ. સ્વામીશ્રી એક સાચા ગુરુ છે તેવી પ્રતીતિ તો છે જ પણ એક સાચા ઉત્તમ શિષ્ય પણ છે તે વાતની પ્રતીતિ - ગુરુ યોગીજી મહારાજ દ્વારા સંકલ્પ કે આપણે યમુનાજીને કાંઠે મંદિર કરવું છે - ગુરુ દ્વારા ઉચ્ચારાયેલ આ શબ્દોને સાકાર કરવા માટે સ્વામીશ્રી કઠિન અને વિકટ સંજોગો સામે ઝઝૂમતાં રહ્યા અને ગુરુની ઈચ્છા તેઓના સંકલ્પ અનુસાર જ પૂર્ણ - શ્રીમોદી જ્યારે મુખ્યપ્રધાન બન્યા ત્યારે સ્વામીશ્રી તેઓના ભાષણની વીડિયો મંગાવે ધ્યાનથી જોઈ સાંભળીને નોંધ લે પછી ફોન આવે, ‘ભાઈ તારાથી આ શબ્દો ન બોલાય; તારે હજી આગળ ઘણાં કામ કરવાનાં છે, તારાથી આવી ભૂલ ન થાય.’ એમ કહી શ્રીમોદી પુનઃ રડી પડ્યાં આવી તો અનેક ઘટનાઓ બની હશે. વ્યક્તિનું ઘડતર કરવા માટે કેટલું તાદાત્મ્ય ! (૪) ત્યારબાદ વડાપ્રધાને પોતાના સ્વામીશ્રી સાથેના પ્રસંગો અવિસ્મરણીય પ્રસંગો જણાવ્યા. સન ૨૦૦૦માં સ્વામિનારાયણ અક્ષરધામ શિલાન્યાસ પ્રસંગે તેઓને આગ્રહ કરીને પૂજાવિધિમાં બેસાડ્યા અને તેઓ પાસે પૈસા નહિ હોય તેનું અનુસંધાન રાખ્યું. કેટલી એકાત્મતા ? બીજો પ્રસંગ ૧૯૯૨માં શ્રીનગરના લાલ ચોકમાં ધ્વજ ફરકાવવા માટે ૨૬ જાન્યુઆરીના રોજ ગયા. ધ્વજ ફરકાવીને હજુ તો એરપોર્ટ પર પહોંચ્યા અને સૌથી પહેલો ફોન સ્વામીશ્રીનો અને બીજો ફોન તેમની માતાનો આવ્યો. ધ્વજવંદન, શ્રીનગર, આતંકવાદ અને એક સંત - આ જાગૃત સંત પોતાના સંબંધમાં આવનારની સલામતીની ખેવના કરતા સંત સ્વામીશ્રી. (૫) વડાપ્રધાન પ્રત્યે વડાપ્રધાન પ્રત્યે સ્વામીશ્રીને કેવા પુત્રવત્ પ્રેમ-ભાવ છે તે પ્રસંગ તેઓએ યાદ કર્યો. જ્યારે તેઓ ગુજરાતના મુખ્યમંત્રી હતા ત્યારે પૂ. સંતોનો તેઓ પર ફોન આવ્યો અને તાત્કાલીક સારંગપુર આવી જવા જણાવ્યું. તેઓ પ્રવાસમાં હોવાથી કાર્ય અંગે પૃચ્છા - સંતોએ જણાવ્યું કે સ્વામીબાપાએ જમવાનું છોડી દીધું છે. અમે બધા સ્વામીશ્રીને સમજાવવામાં નિષ્ફળ - આપ તેમના દીકરા છો, તો દીકરાની વાત બાપ ટાળશે નહિ. ફોન પર તેઓએ સ્વામીશ્રીને વિનંતી - ‘બાપા આ દીકરો તમને કહે છે આપ અન્ન ન છોડો’. અન્ન શરૂ કરી સ્વામીશ્રીએ કહ્યું ‘ભલે ભાઈ, તું ખુશ રહેજે’ અને એકાદ કલાક પછી ફોન પર સંતોએ કહ્યું ‘બાપાએ ભોજન શરૂ કર્યું છે’ આવી નિકટતાનો અનુભવ. (૬) સ્વામીશ્રીનાં ભવ્ય અને દિવ્ય કાર્યોની વડાપ્રધાનને અનુભૂતિ - ભવ્યતાની બાબતમાં પ્રમુખસ્વામી મહારાજ જરાય કોમ્પ્રોમાઈઝ ન જ કરે. પોતે નિષ્કામ, કર્મયોગી પણ સૌની વ્યવસ્થામાં એમને કોઈ ઓછું ન બપે. સ્વામીશ્રી પોતે દિવ્યતાને સમર્પિત પણ વ્યવસ્થા ભવ્યતાને અનુરૂપ - દિવ્યતા અને ભવ્યતાનો આ સુમેળ એક અદ્ભૂત દિવ્ય જીવનની અનુભૂતિ. (૭) મોદી સાહેબે કહ્યું ‘સ્વામીશ્રી ભલે અત્યારે આપણી વચ્ચે નથી, પણ તેઓએ જે મહાન પરંપરા ઊભી કરી છે તે વ્યક્તિ આધારિત નહિ પણ વ્યવસ્થા આધારિત’ - કેવી ઉત્તમ કોટિની શિક્ષિત, સમર્પિત, અનુશાસનનું શત પ્રતિશત પાલન કરે એવી પરંપરા અને કઠોર પ્રશિક્ષણ. અબ્દુલ કલામ સાહેબે દેશનું ૨૦૨૦નું જે વિઝન બનાવ્યું છે તેમાં કોઈ એક વ્યક્તિની અમીટ છાયા હોય તો તે સ્વામીશ્રીની - આ ઉપરાંત સ્વામીશ્રી ઉત્તમ પારખુ - સંતપરંપરામાં વિવાદો સર્જ્યા ત્યારે સંઘર્ષનો માર્ગ ન અપનાવતાં સંત શક્તિને પોતાની રીતે પુલકિત થવાનું વાતાવરણ બનાવ્યું. વિવાદ સમેટાઈ ગયો અને સંતગણ આજે વિશ્વમાં એક માર્ગદર્શક સંપુટ - એક યુગપુરુષ ઉત્તમ કોટિના મહાન પરંપરાના નિયંતા અને આગળ આવનારી સદીઓ સુધી અસર પેદા કરનાર આ વ્યક્તિત્વ ભલે આપણી વચ્ચે સ્થૂળ દેહે ન હોય તો પણ તેમની ગેરહાજરી કોઈ અનુભવશે નહીં. ગમે તેટલાં બારી-બારણાં બંધ કરીએ પણ હવાની અનુભૂતિ તો થાય જ તેમ સ્વામીશ્રી ધામમાં હોય તો પણ તેઓના આચાર-વિચાર, ત્યાગ, તપશ્ચર્યા, સંયમ, નિયમ આ બધું આપણા શ્વાસોશ્વાસમાં હર પળ રહેશે. સ્વામીશ્રીનો આત્મા સદા સર્વદા આપણને માર્ગદર્શન અને શક્તિ આપતો રહેશે. (૮) સ્વામીશ્રીને ભાવાંજલિ અર્પણ કર્યા બાદ વડાપ્રધાન સ્વાગત કક્ષમાં પરમ પૂજ્ય મહંત સ્વામી તથા વરિષ્ઠ સંતો સાથે બેઠા ત્યારે ત્રણ-ચાર હૃદયને સ્પર્શી ગયેલ પ્રસંગો યાદ કરીને સંતોષ - પૂ. મહંત સ્વામી પાસે રાષ્ટ્રની સુરક્ષા અને પ્રગતિ માટે આશીર્વાદ માંગ્યા - લગભગ એક કલાકથી વધુ સમય વિતાવીને પુનઃ દિલ્હી પ્રતિ પ્રયાણ - એક સ્વજન સમાન મહાપુરુષના ગુમાવ્યાનાં શોકમાં પ્રધાનમંત્રીએ પાણી સિવાય કશું જ ન લીધું. પાછા ફરતાં વિમાનમાં પણ સ્વામીશ્રીના જ પ્રસંગો કહ્યા. આ બાબત તેઓના સ્વામીશ્રી પ્રત્યેના સ્નેહ અને આદરનો પરિચય - આ જ તેઓની સ્વામીશ્રીને સાચી ભાવાંજલિ.

❧ સમાપ્ત ❧